

Микола МАКАР

ЗРОСТАННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ СІМ'Ї У ХРИСТІЯНСЬКІЙ ВІРІ В ПОСТАТЕЇСТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Першим і найголовнішим завданням атеїстичної ідеології є боротьба з релігією і, насамперед, із християнством. І це природно для ідеології, котра заперечує не тільки існування Бога, а й усього духовного світу, душі людської і будь-яких духовних її поривань. Але, насаджуючи цю ідеологію у суспільстві, атеїзм зустрічається із нездоланною проблемою – природною релігійністю людини і суспільства. Бо не таємниця, що в історії людства ніколи не існувало і не існує суспільство без релігії. А тому, щоби змінити природний, Богом запроваджений порядок речей, атеїзм змушений ставати на шлях переродження, або, точніше, виродження, перетворення людини з душею на людину без душі, людини, котра прагне духовних благ, на людину-матеріаліста, з усіма, що впливають звідси проблемами й жахами пригнічення совісті, догоджання своїм пристрастям та хіті, повного розтління розуму й почуттів і безмежного відчаю.

Але, оскільки віру в людині викоренити неможливо, атеїстична ідеологія переорієнтовує її з віри в існування духовного світу на віру в атеїзм і матеріалізм. Вона пропонує вірити і прагнути не до Бога, Царства Небесного і духовних благ, а до всього тілесного, матеріального «світлого» майбутнього, до земних благ. Тобто тут відбувається пряма підміна релігійної віри безбожництвом, матерією і плоттю.

За час панування атеїстичної ідеології в комуністичних країнах і, перш за все, в колишньому Радянському Союзі, матеріалістам, хоча й не вдалося повністю зробити людей бездуховними, але спромоглися влити у них отруту атеїзму, що калічить і розбещує людські душі та свідомість – вдалося. Отрута гріха, котра вже почала роз'їдати душі людські від гріхопадіння

наших прабатьків у Раю, завжди прагне роз'єднати і віддалити людину від Бога, затуманюючи її розум і почуття. Але ще сильніше ця отрута гріха діє в людині, коли вона не тільки своїм гріховним життям віддаляє себе від Бога, а взагалі перевернує у своєму житті релігійне начало й живе у гріхові, вважаючи його нормою свого життя. Це настільки спотворює свідомість людини, яка живе у п'їтмі гріха, що будь-який моральний прояв у людині здається їй спотворенням нормальних речей гріховного життя.

Цим атеїзм не тільки ще більше ускладнює розповсюдження Христового Євангельського світла серед тих, “хто перебуває в темряві й тїні смертельній” (Лк. 1: 79; пор. Мт, 4: 16), а й серед тих, у кому знову відбулося навернення від атеїзму й атеїстичного суспільства – до віри і Церкви, і перешкоджає їм повною мірою відійти від попередніх уявлень і залишити в минулому численні принципи попереднього життя, яке прихилило до землі, до плоті, до егоїзму. Усе це обумовлене тим, що віра в Бога і атеїзм є початками супротивними. Інакше кажучи, все, що людині пропонує атеїзм, діаметрально протилежне усьому тому, до чого веде віра в Бога.

А тому, щоб глибше зрозуміти проблему душі людини атеїстичного або постатеїстичного суспільства і особливо тієї, яка повернулася в лоно Церкви від життя без Бога і віри, необхідно, перш за все, розглянути, а що ж людині пропонує віра в Бога, ким стає віруючий, як живе і до чого прагне, тобто відповісти на запитання: що ж таке, по суті, християнська віра.

СУТНІСТЬ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ

Перш, ніж розпочати дослідження питання: у чому ж сутність християнської віри, необхідно підкреслити, що християнська віра, на відміну від інших природних релігійних вірувань, є віра надприродна, дарована людині через Боже Одкровення. А звідси, християнська віра й людину робить іншою – надприродною, і веде її цим надприродним шляхом. Апостол Павло називає таку людину новим творінням. Він каже: “Тому то, коли хто в Христї, той створіння нове...” (2 Кор. 5: 17; пор. Гал. 6: 15).

Християнська віра в Бога, і тільки вона, перероджує людину і робить її новим Творінням. І це єдиний шлях, аби людина могла сягнути надприродного стану, щоб Бог жив у її серці. Святе Письмо нагадує нам: “Догодити ж без віри не можна. І той, хто

до Бога приходять, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає його, Він дає нагороду” (Євр. 11: 6). Виходячи із цього змісту, Апостол дає наступне визначення християнської віри: “А віра – то підстава сподіваного, доказ небаченого” (Євр. 11: 1).

У цьому визначенні віри передбачається не тільки визнання людиною існування Бога, але й віру її в Божественний промисел, котрим Бог підтримує існування і стан створеного ним світу, і зокрема, турбується про людське життя. Таким чином, християнин не тільки вірить в Бога, Творця всесвіту, видимого і невидимого світу, а й вірить у Бога, Котрий турбується про своє творіння, і особливо вірить в Бога, Котрий любить людину і все робить для її блага і спасіння. Більше того, для християнина Бог є Отцем Небесним, Котрий навіть жертвує за людський гріх Сином Своїм, щоб врятувати людину і дати їй життя вічне. Христос Спаситель прямо говорить про цю божественну любов: “Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне” (Ів. 3: 16).

Тому віра в Бога, Котрий рятує рід людський, для християнина стає безцінним скарбом, що робить його дітям Божим, як учить нас Апостол Іван Богослов: “А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його, що не з крові, ані з пожадливості тіла, ані з пожадливості мужа, але народились від Бога” (Ів. 1: 12–13; пор. Гал. 3: 26; Рим. 8: 15). Ісус Христос, повчаючи про Царство Боже, про віру в нього, про надзвичайну цінність такої віри, порівнює її зі скарбом або коштовною перлиною, котрі людина, знайшови, іде і продає все, що має, і купляє їх. (Мт. 13: 44–46). Цим же шляхом іде й християнин. Він шукає Бога і Царства Його, і коли знаходить, жертвує усім земним, тлінним, тимчасовим і оманливим і залишає його, щоби надбати небесне, нетлінне, вічне і справжнє. Особливо складно людині цей пошук Бога і його Царства здійснити в нашу атеїстичну епоху, коли панує матеріалізм і плоть, гріх і сваволя. Але чим складніше нам сьогодні, тим більше ми звертаємо свій погляд і вдивляємося в апостольський вік, наслідуючи приклад першопочаткової Церкви. Вона залишила чудовий приклад шляхів надбання, утвердження й зростання у християнській вірі цілих сімей і навіть осель з кількома сім'ями (Дії 11: 14; 16: 31–34; 18: 8). А набували вони скарбів християнської віри через слухання євангельської

проповіді і переміни свого життя згідно із заповідями Христовими. Так само і в наші дні, для того, щоб набувати, зміцнюватися і зростати у християнській вірі, православним сім'ям також треба йти шляхом просвіти ума і серця істиною Христовою, шляхом каяття і добродієства.

ПРОСВІТА УМА І СЕРЦЯ ІСТИНОЮ ХРИСТОВОЮ

Шлях просвіти ума й серця євангельською Христовою істиною є першим і необхідним шляхом набуття віри і зміцнення в ній. Заповідь Христова апостолам: “Тож ідіть і навчіть всі народи, християчи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа...” (Мт. 28: 19), є першою заповіддю для всієї Церкви і на всі часи в її проповіді до людей які навертаються у християнську віру, так і зростаючим у ній. Передбачаючи це, апостол Павло запитує: “Але як покличуть Того, в Кого не ввірували? А як увірують у того, що про Нього не чули? А як почують без проповідника?” (Рим. 10: 14). Із цього Апостол виводить наступну формулу: “Тож віра від слухання, а слухання через слово Христове (Рим. 10: 17).

Виконуючи заповідь Христову, апостоли проповідували людям Слово Боже, просвіщаючи їхні уми (серця євангельськими істинами про любов до людей Бога Отця, про жертвенну і спокутну смерть Ісуса Христа Сина Божого, про створення Церкви Христової, про освячення тих, хто повірив у Спасителя, Духом Святим, про вічне життя. Із перших днів апостольської проповіді, ті, хто повірив у Христа, “перебували в науці апостольській” (Дії 2: 42). А ефесянам Апостол Павло нагадує: “Тому то пильнуйте, пам'ятаючи, що я кожного з вас день і ніч безперестань навчав зо слізьми ось три роки” (Дії 20: 31). Це було необхідно для того, щоб ті, хто слухав проповідь Слова Божого до глибини серця прониклись Божественною любов'ю, щоб невидимий Бог став видимим для їхніх внутрішніх очей віри. Апостол Павло, викриваючи галатських християн у відступництві од істини, нагадує їм, що через проповідь в їхній душі глибоко закарбований був образ Христа розп'ятого: “О, ви нерозумні галати! Хто вас звів не коритися правді, вас, яким перед очима Ісус Христос переднакреслений був, як ніби між вами розп'ятий?” (Гал. 3: 1). Молячись Богові Отцю, щоб він укріпив ефесян Духом Святим, Апостол Павло з особливою силою нагадує їм про те, що просить, аби завдяки вірі Христос вселився в їхні серця (Еф. 3: 17).

Для того, щоб зміцнити й утвердити віру у Христа в людях, Апостол нагадує християнам, що він проповідує Слово Боже, а не людське, і тому його проповідь приводить тих, хто слухає, до віри. Зокрема, коринтянам він каже: “І слово моє, й моя проповідь – не в словах переконливих людської мудрості, але в доказі духу та сили, щоб була віра ваша не в мудрості людській, але в силі Божій!” (I Кор. 2: 4–5). Але крім того Апостол Павло нагадує тим християнам, хто ще не зміцнів у вірі: “Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією та марною оманю за переданням людським, за стихією світу, а не за Христом, бо в Ньому тілесно живе вся повнота Божества. І ви маєте в Нім повноту...” (Кол. 2: 8–10). Але для того, щоб той, хто повірив у Христа, просвітив свій ум і серце істиною Євангелія, зміг вистояти перед бурхливими хвилями моря людського марнослів'я, він повинен змінити своє життя, привести його у відповідність із Христовими заповідями, тобто покаятися у гріховному житті й виправити його. Це другий важливий момент зростання православної сім'ї у Христовій вірі, особливо важливий у наш час, коли панує гріх і беззаконня світу, в якому навіть покаяння вважається недостойним для людини актом.

ПОКАЯННЯ Й ВИПРАВЛЕННЯ ЖИТТЯ ЗГІДНО ІЗ ЗАПОВІДЯМИ ХРИСТОВИМИ

Саме із заклику до покаяння Господь Спаситель почав свою проповідь, застерігаючи: “Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне!” (Мт. 4: 17). Із такими ж словами звернувся до людей і Предтеча Господній Іван Хреститель (Мт. 3: 2), для якого ця проповідь була найголовнішим служінням. Святий Іван Предтеча, котрий покликаний був підготувати шлях Христа до сердець людських, щиро схиляв людей до виправлення життя, звинувачуючи їх у беззаконнях та розпусті. Він повинен був вершини й гори пристрастей та гордощів зрівнювати, понижувати їх, а долини смирення й любові підвищувати, піднімати (Лк. 3: 5). Тому звертався до людей зі словами: “Отож, – учиніть гідний плід покаяння!” (Мт, 3: 8). На запитання людей, що нам робити? Іван Хреститель прямо відповідав: “У кого дві сорочки, – нехай дасть немаючому; а хто має поживу, – нехай робить так само” (Лк. 3: 11).

Христос Спаситель завжди нагадував людям про необхідність виправлення й переміни їхнього життя і влаштування його

згідно із заповідями Євангелія. Це означало, що послідовники Христа повинні були відмовитися від земного принципу життя і прийняти небесний. Ісус Христос прямо говорив про це, тим, хто слухав Його: "... коли праведність ваша не буде рясніша, як книжників та фарисеїв, то не ввійдете в Царство Небесне!" (Мт. 5: 20). Природно, що християнин, сподобившись любові Божої, повинен відрізнитися і своїм життям від людей, котрі живуть без Бога, хто шукає земних благ, перебуває у пристрастях, схильний до розпусти.

Апостол Павло, навертаючи людей до Христа, нагадує їм, що життя язичників, язичницького суспільства є темрява, темрява гріха і беззаконня, розтління й розбещення людського. Але якщо язичництво темрява, то тим більшою темрявою є комуністичний атеїзм та матеріалізм. "Ви бо були колись темрявою, тепер же ви світло в Господі", – нагадує Апостол Павло ефесянським християнам (Еф. 5: 8). І не лише нагадує їм, а закликає до нового, праведного життя: "...поводьтеся як діти світла... не беріть участі в неплідних ділах темряви, а краще й докоряйте. Бо соромно навіть казати про те, що роблять вони потаємно!" (Еф. 5: 8, 11, 12). Апостол Павло прохав ефесян: "...відкинути, за першим поступованням, старого чоловіка, який зотліває у звабливих пожадливостях, та відновлятися духом вашого розуму, і зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди" (Еф. 4: 22–24).

Так само Апостол нагадує і римським християнам про відмінність життя без Христа і з Христом, що має протиставити язичникам тих, хто повірив у Нього. "Ніч минула, а день наблизився, тож відкиньмо вчинки темряви й зодягнімось у зброю світла. Як удень, поступаймо добродібно, не в гульті та п'янстві, не в перелюбі та розпусті, не в сварні та задрощах, але зодягнітьсЯ Господом Ісусом Христом, а догоджання тілу не обертайте на пожадливість!" (Рим. 13: 12–14). Про цю ж відмінність християнського життя і нехристиянського повчає Апостол Павло і коринтян, ще з більшою силою підкреслюючи: "...бо що спільного між праведністю та беззаконням, або яка спільність у світла з темрявою? Яка згода в Христа з белійяром (нечестивим. – Ред.). Або яка частка вірного з невірним? Або яка згода поміж Божим храмом та ідолами? Бо ви храм Бога Живого..." (2 Кор. 6: 14–16).

У цій відмінності віруючого у Христа і невіруючого полягає найсуттєвіше у християнському вченні, котре само себе й протиставить ученню світу цього: вічне – тимчасовому, нетлінне – тлінному, праведність і святість – гріху і беззаконню. Ці дві сторони не тільки протилежні, а й супротивні одна одній. Християнин з Богом, а нехристиянин зі світом – протилежні полюси. “Коли вас світ ненавидить, нагадує нам Господь Христос, – знайте, що Мене він зненавидів перше, як вас. Коли б ви зо світу були, то своє світ любив би. А що ви не зо світу, але Я вас зо світу обрав, тому світ вас ненавидить” (Ів. 15: 18–19). Таким завжди має бути християнин і особливо в атеїстичному світі, який ще більше не сприймає християнина, котрий йому протистоїть. Але для самого християнина це є станом, котрий ще більше його підтримує і зміцнює.

Отже, просвітництво ума і серця істинами християнської віри і влаштування життя згідно із заповідями Христовими – це два найперших і найважливіших моменти духовного життя, яке завжди допомагає зростати православному християнинові і православним сім'ям зміцнюватися у християнській вірі. Особливо важливі вони у постатеїстичному суспільстві, де все тільки протистоїть християнській вірі і благочестю. Однак християни православної сім'ї, як люди не від світу цього, не тільки прагнуть до зросту у вірі і утвердженню в ній, але й іншим людям, неосвіченим Христовою істиною, прагнуть нести світло Християнської віри, наverting їх до Бога, праведного життя, Царства Небесного.